

УДК 336:334.012.64

Мишко О.А., к.е.н, доцент

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-2735-9377>

e-mail: o.myshko@lntu.edu.ua

Myshko Olga. Associate Professor at the Department of Business, Trade and Logistics

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0002-2735-9377>

e-mail: o.myshko@lntu.edu.ua

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

В статті досліджено сучасний стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні. Розглянуті основні види суб'єктів підприємництва та виділені їх характерні особливості. Виявлено основні проблеми, що стримують розвиток підприємництва в Україні, а саме: недосконалість законодавчого забезпечення, корупція, податкове навантаження, дефіцит фінансових ресурсів, низька купівельна спроможність покупців та ін.

Визначено, що для забезпечення розвитку підприємництва в країні необхідно впроваджувати ефективні фінансові інструменти на всіх рівнях господарювання. Розглянуто механізм застосування прямих та непрямих заходів державної підтримки підприємництва. Окреслено потребу вдосконалення нормативно-правової бази з метою забезпечення стійкості суб'єктів підприємництва до кризових явищ в сучасній економіці.

Ключові слова: підприємництво, бізнес, суб'єкт підприємництва, фінансові інструменти, фінансове забезпечення, фінансова політика.

FINANCIAL TOOLS FOR PROMOTING BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE

The article examines the current state and prospects for the development of entrepreneurship in Ukraine. The main types of business entities are considered depending on the book value of assets, net income from product sales and the average number of employees, and the characteristic features of large, medium, small and micro business entities are highlighted. The main problems restraining the development of entrepreneurship in Ukraine have been identified, namely: imperfect legislative support, a high level of corruption, a large tax burden, a significant deficit of financial resources and a lack of own working capital, difficulty in obtaining

financial and credit assistance, low purchasing power of buyers, lack of skilled workforce, etc.

It was found that the vast majority of business entities in Ukraine are natural persons-entrepreneurs, of which 99% belong to micro-enterprise entities. It was determined that for the effective development of entrepreneurship, it is necessary to carry out rational market and state regulation of their activity. At the same time, support for the activities of business entities should be based on the application of financial instruments, levers and incentives, taking into account regulatory support. Financial support of small and medium-sized enterprises by the state can be carried out in the form of direct financial support by providing credits and loans for opening one's own business with guarantees of their return; provision of subventions and grants for the creation of priority types of activities; partial compensation of interest on loans provided for the implementation of investment projects and partial compensation of leasing payments; formation of an effective financial.

The creation of state, regional and local funds and specialized financial institutions for the purpose of attracting and effectively using financial resources should also be included in the financial instruments at the state level. Special attention needs to be paid to the improvement of the regulatory and legal framework in order to ensure the resilience of business entities to crisis phenomena in the modern economic environment.

Key words: entrepreneurship, business, business entity, financial instruments, financial support, financial policy.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Підприємництво є невід'ємною частиною суспільного розвитку та відіграє важливу роль в зміцненні конкурентоспроможності ринкової економіки. Як свідчить міжнародний досвід, ефективний розвиток підприємництва стимулює стабільне зростання економіки, забезпечує наповнення ринку необхідними товарами та послугами, сприяє впровадженню науково-технічних досягнень та виступає джерелом стабільності суспільства та забезпечення зайнятості в країні, що впливає на підвищення рівня добробуту населення.

Проте, складні та мінливі сучасні умови господарювання, яким притаманні корупція, бюрократизм, надмірний контроль з боку державних органів, низький рівень інвестиційної привабливості економіки, не сприяють розвитку підприємництва. Надзвичайно важливим завданням є створення сприятливого інвестиційного клімату та належного фінансового забезпечення підприємництва на всіх рівнях. Тому особливої

актуальності потребує дослідження проблем сучасного підприємництва в Україні та виявлення фінансових інструментів та важелів стимулювання його розвитку.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання, пов'язані зі становленням підприємництва, визначення його ролі в національній економіці країни та проблем розвитку є об'єктом дослідження багатьох вчених, зокрема варто виділити праці О. Барановського, К. Ващенко, Л. Воротиної, О. Кашуби, А. Краєвської, А. Крисак, О. Кужель, Л. Мельника та ін. Висвітленням фінансових аспектів функціонування суб'єктів підприємництва займаються такі вчені як Л. Боцьора, Л. Буряк, З. Варналій, О. Квасовський, М. Крупка, С. Реверчук, Е. Савицький та ін. Однак, питання застосування ефективних фінансових інструментів та важелів на всіх рівнях господарювання для стимулювання розвитку підприємництва в країні потребують подальшого дослідження.

Цілі статті. Метою статті є дослідження сучасного стану підприємництва із висвітленням основних проблем та здійснення пошуку шляхів підвищення ефективності застосування фінансових інструментів для стимулювання розвитку підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В ринкових умовах господарювання підприємство виступає драйвером соціально-економічного розвитку країни, створює ефективне конкурентне середовище, сприяє раціональному використанню матеріальних, фінансових та інвестиційних ресурсів та слугує одним з основних важелів для здійснення структурних змін в системі господарювання.

«Суб'єктами підприємництва є фізичні та юридичні особи, які залежно від балансової вартості активів, чистого доходу від реалізації продукції та середньої кількості працівників поділяються на суб'єктів мікропідприємства, суб'єктів малого, середнього і великого підприємства» [1].

Усі суб'єкти підприємництва мають певні характерні особливості функціонування і розвитку. Це пов'язано не лише із процесом проведення процедури реєстрації, вмінням вести

власний бізнес, але і здатністю швидко адаптуватись до змін зовнішнього середовища, ступенем впровадження сучасних інновацій, обсягом залучених інвестиційних ресурсів та ін. Зокрема, суб'єкти малого підприємництва є більш гнучкими та динамічними, у порівнянні з суб'єктами середнього та великого підприємства, також для них притаманна висока швидкість обігу ресурсів, а для відкриття бізнесу потрібний невеликий стартовий капітал. Для суб'єктів середнього підприємства є характерним вищий ступінь інноваційності у порівнянні з малим бізнесом та більша можливість для залучення прямих та непрямих інвестицій у власну діяльність. Вплив суб'єктів великого бізнесу на економіку країни є суттєвий, оскільки саме від здатності великого бізнесу підвищувати якість власної продукції, здійснювати модернізацію та розширення промислового виробництва, запроваджувати сучасні інноваційні розробки у виробничий процес, відкривати нові ніші на міжнародному ринку залежить і конкурентоспроможність економіки в цілому. Кількість суб'єктів великого, середнього, малого і мікропідприємства подана в таблиці 1.

Домінуючу позицію в економіці України займають суб'єкти малого підприємства, кількість яких становить близько 99% від загальної кількості суб'єктів господарювання. Це свідчить про особливу роль, яку відіграє малий бізнес в національній економіці країни.

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою засвідчує факт, що саме підприємство є основною та необхідною умовою для досягнення економічного зростання.

Тому для ефективного функціонування та збалансованого розвитку підприємства на державному рівні необхідно створити належні умови для партнерських відносин між всіма суб'єктами підприємницької діяльності, а також «забезпечити макроекономічну стабільність в країні, конкурентне середовище, розвинену інфраструктуру, політичну стабільність, ефективність державного регулювання тощо» [3, с.31].

Таблиця 1

Кількість суб'єктів великого, середнього, малого та мікро-підприємництва [2]

Суб'єкти підприємництва	2016	2017	2018	2019	2020
Юридичні особи:					
суб'єкти великого підприємництва, од	383	399	446	518	512
суб'єкти середнього підприємництва, од	14832	14937	16057	17751	17602
суб'єкти малого підприємництва (з врахув. мікропідприємств), од	291154	322920	339375	362328	355708
суб'єкти мікро підприємництва, од	247695	278102	292772	313380	307871
Фізичні особи-підприємці:					
суб'єкти середнього підприємництва, од	281	317	419	378	344
суб'єкти малого підприємництва (з врахув. мікропідприємств), од	1558880	1466486	148329	1560650	1599411
суб'єкти мікро підприємництва, од	1553041	1458980	1471965	1550633	1591031

Основними проблемами, що перешкоджають розвитку підприємництва в Україні є [3], [4]:

- недосконалість законодавчого забезпечення;
- високий рівень корупції;
- надмірні адміністративні бар'єри;
- низька купівельна спроможність споживачів;
- складність в отриманні фінансово-кредитної допомоги;
- брак фінансових ресурсів, зокрема нестача власних обігових коштів;
- дефіцит інвестиційних ресурсів;
- високі податки та складність адміністрування податків;
- брак кваліфікованої робочої сили.

Для ефективного розвитку підприємництва необхідно здійснювати раціональне ринкове та держане регулювання їх діяльності. При цьому, підтримка діяльності суб'єктів підприємництва повинна ґрунтуватись на застосуванні фінансових інструментів, важелів та стимулів з врахуванням нормативного забезпечення.

Фінансова підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва державою може здійснюватись у вигляді прямого фінансового забезпечення шляхом надання кредитів та позик для відкриття власної справи із забезпеченням гарантій їх повернення; надання субвенцій та грантів для створення пріоритетних видів діяльності; часткової компенсації відсотків за кредитами, які надаються під реалізацію інвестиційних проектів та часткової компенсації лізингових платежів; формування дієвої фінансово-кредитної політики держави [5].

До фінансових інструментів на державному рівні варто також віднести і створення державних, регіональних та місцевих фондів та спеціалізованих фінансових установ з метою залучення та ефективного використання фінансових ресурсів при підтримці та активній участі міжнародних, іноземних та українських фінансових організацій для стимулювання розвитку підприємництва в країні.

Запропоновані заходи суттєво не впливають на формування в суб'єктів підприємництва значних фінансових можливостей. Тому варто розширити доступ суб'єктів підприємництва до отримання фінансових ресурсів, сприяти підвищенню рівня інвестиційної активності малого та середнього бізнесу, використовувати непрямі заходи державної фінансової підтримки підприємництва, зокрема спростити податкове адміністрування. З метою розширення доступу до фінансування важливими є наступні податкові та кредитні інструменти:

- «розширення переліку кредитних послуг комерційними банками: впровадження гарантованих схем кредитування та отримання депозитів, надання послуг із лізингу та факторингу, використання альтернативних джерел;

– заохочення банківських установ до розроблення цільових довгострокових програм кредитування з низьким рівнем відсоткової ставки за кредитами тощо» [6, с.12].

Разом з цими заходами, на місцевому рівні необхідно здійснювати розробку програм фінансової підтримки суб'єктів підприємництва, яка включає часткове відшкодування кредиту, отриманого бізнесом для реалізації інвестиційних та інноваційних проектів, створення нових робочих місць, розвиток ринкової інфраструктури за рахунок використання коштів місцевих бюджетів.

Висновки. Для забезпечення розвитку підприємництва в Україні необхідно впроваджувати ефективні фінансові інструменти на всіх рівнях господарювання, створювати належні умови для залучення коштів міжнародних фінансових організацій для фінансування проектів. Окремої уваги потребує вдосконалення нормативно-правової бази, яка регулює діяльність суб'єктів підприємництва з метою забезпечення стійкості бізнесу до кризових явищ в сучасному економічному середовищі.

Список бібліографічного опису:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.11.2018 № 996-XIV.
2. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва, 2020 : статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2021. 131 с.
3. Краєвська А.С., Пілявоз Т.М., Шварц І.В. Сучасний стан та перспективи стратегічного розвитку підприємництва в Україні. *Економічний простір*. 2021. № 174. С. 28-34. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/35286?show=full>
4. Боцьора Л.О. Поняття та структура фінансового механізму розвитку малого підприємництва. *Формування ринкової економіки в Україні* : зб. наук. праць. Львів ЛНУ імені Івана Франка, 2014. Випуск 31. Ч. 1. С. 82-86.
5. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618>
6. Таукешева Т.Д., Даудова Г.В., Прасол В.М. Механізми стимулювання розвитку підприємницької діяльності. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського*. Серія: економіка і управління. Том 31 (70), №4. 2020. Частина 2. С. 8-14.

References

1. Pro bukhgalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 16.11.2018 №996-XIV.
2. State statistics service of Ukraine (2021), Dialnist subiektiv velykoho, serednoho, malogo ta mikropidpriemnytstva, 2020. Statystychnyi zbirnyk [Statistics Ukraine]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv,131 (in Ukrainian)
3. Krayevs'ka A. S, Pilyavoz T.M., Shvarts I.V. (2021) Suchasnyy stan ta perspektyvy stratehichnoho rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini. *Ekonomichnyy prostir*, 174. 28-34. (in Ukrainian).
4. Bots'ora L.O. (2014). Ponyattya ta struktura finansovoho mekhanizmu rozvytku maloho pidpriemnytstva. *Formuvannya rynkovoyi ekonomiky v Ukraini*. L'viv, Vol. 31 (1), 82-86 (in Ukrainian)
5. Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i seredn'oho pidpriemnytstva v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 22.03.2012. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618>
6. Taukeshcheva T.D., Daudova H.V., Prasol V.M. (2020). Mekhanizmy stymulyuvannya rozvytku pidpriemnyts'koyi diyal'nosti. *Vcheni zapysky T_NU im. V.I. Vernads'koho*. Vol. 31(70), 4, 8-14. (in Ukrainian)